

Для посилань: Пискун О. Проблема формування інформаційної компетентності здобувачів в умовах активного упровадження штучного інтелекту в освітній процес. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XIX: Людина, суспільство, історія: діалог у гуманітарному просторі* [Ред.: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Перемишль – Миколаїв: Посвіт, 2025. С. 151-153.

Оксана ПИСКУН
(Чернігів, Україна)

ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ В УМОВАХ АКТИВНОГО УПРОВАДЖЕННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

Сучасний етап розвитку освіти характеризується активним використанням цифрових технологій та інноваційних інструментів, серед яких особливе місце посідає штучний інтелект. Його інтеграція в освітній процес відкриває широкі можливості для персоналізації навчання, автоматизації рутинних завдань, розширення доступу до знань і стимулювання розвитку аналітичного мислення [2]. Водночас постає гостра проблема формування інформаційної компетентності здобувачів освіти, яка є необхідною умовою їхньої успішної самореалізації в інформаційному суспільстві. А, як відомо, в інформаційному суспільстві найважливішим ресурсом, об'єктом діяльності і продуктом виробництва є інформація і знання. Тому інформаційна компетентність стає однією із найважливіших освітніх компетенцій.

В численних наукових дослідженнях, присвячених означеній темі, інформаційна компетентність розглядається як здатність особистості ефективно орієнтуватися у потоках інформації, здійснювати її критичний відбір, аналіз та інтерпретацію, а також продуктивно застосовувати отриману інформацію у навчальній та професійній діяльності.

Як зазначають Гонтаренко І. С. і Павлюк О. М., структура інформаційної компетентності інтегрує теоретичні знання, практичні вміння, технологічні навички та етичні цінності, забезпечуючи цілісне та усвідомлене ставлення

особистості до інформації як ресурсу, інструменту та об'єкта діяльності. В цій структурі етичний компонент відображає усвідомлення відповідальності за використання інформації, дотримання норм академічної доброчесності та авторського права, володіння практичними навичками посилення на джерела, вмінням виявляти та уникати плагіату. Важливу роль відіграє і вміння критично оцінювати інформацію, джерельну базу та можливі маніпулятивні впливи [1].

В умовах активного упровадження штучного інтелекту в освітній процес інформаційна компетентність набуває нового змісту, адже здобувачі стикаються з необхідністю не лише знаходити інформацію, але й оцінювати її достовірність, відрізняти фактичні дані від автоматизовано згенерованого контенту, виявляти можливі маніпуляції і фальсифікації та уникати поверхневого мислення.

Серед основних викликів у формуванні інформаційної компетентності здобувачів освіти можна виокремити:

- необхідність розмежування справжнього знання та штучно згенерованого контенту;
- розвиток умінь критичного мислення та фактчекінгу;
- формування умінь самостійного пошуку й аналітичної роботи з різними інформаційними джерелами;
- уникнення миттєвих відповідей, формування умінь вдумливого читання довгих текстів;
- формування академічної доброчесності в умовах легкого доступу до швидких автоматизованих рішень;
- потребу у безперервному підвищенні цифрової грамотності як здобувачів освіти, так і педагогів.

За нашими спостереженнями, в останні роки у здобувачів освіти відсутнє або дуже слабо розвинене вміння працювати з різними джерелами інформації, здатність самостійно шукати та опрацьовувати їх, окрім роботи з єдиним універсальним джерелом ШІ. Здобувачі освіти часто сприймають результати роботи штучних нейромереж як беззаперечні, без жодних сумнівів сприймають

їх як істинні, що призводить до зниження рівня критичного мислення та академічної недоброчесності.

У цьому контексті особливої ваги набуває роль педагога, який має виступати наставником і модератором освітнього процесу. Перед педагогом постає завдання не лише забезпечувати оволодіння інструментами ІІІ, але й навчати здобувачів освіти осмислювати їхні результати, формулювати проблемні питання, здійснювати рефлексію, розвивати критичне ставлення до згенерованої інформації і обов'язково розвивати у здобувачів уміння самостійного пошуку й опрацювання різноманітних джерел.

Шестакова С. О у своєму дослідженні акцентує увагу на ризиках, пов'язаних із шаблонізацією мислення і послабленням авторського підходу. Тому важливо забезпечити баланс між інноваційністю технологій і гуманістичними цінностями освіти. Використання ІІІ має відбуватися на засадах етики, прозорості, відповідальності та критичної рефлексії [3].

Формування інформаційної компетентності в умовах використання штучного інтелекту вимагає комплексного підходу до організації освітнього процесу. Доцільним є інтегрування елементів цифрової етики та медіаграмотності у навчання, організація роботи з різними джерелами інформації, використання завдань, що стимулюють критичне осмислення й порівняння результатів роботи ІІІ з традиційними джерелами, створення навчальних середовищ, де сучасні технології поєднуються з дослідницькою та творчою діяльністю.

Отже, проблема формування інформаційної компетентності в умовах активного впровадження штучного інтелекту в освіту набуває особливої актуальності. ІІІ стає не лише ефективним інструментом освітнього процесу, але й фактором, що вимагає нових підходів до організації навчання, а саме: поєднання можливостей сучасних цифрових технологій із педагогічною майстерністю та вихованням культури відповідального ставлення до інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гонтаренко І. С., Павлюк О. М. Теоретико-методологічні засади інформаційної компетентності: сутність, структура та основні характеристики. *Вісник науки та освіти (Серія «Педагогіка»): журнал.* 2025. № 3(33). С. 836-845.
2. Куклін О., Іванова І., Боровик Т. Моделювання інтеграції штучного інтелекту в освітнє середовище. *Інформаційні технології та засоби навчання.* 2024. Т. 103. Вип. 5. С. 207-232.
3. Шестакова С. О. Інноваційні підходи до навчання академічної доброчесності за допомогою технологій штучного інтелекту. *Педагогічна Академія: наукові записки.* 2025. Вип. 21. URL: <https://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/1164/1045> (дата звернення 09.10.2025).